

Strategické zámery manažmentu veternej kalamity v chránených územiach

Medzinárodný workshop

ZÁVEREČNÁ SPRÁVA

ŠTRBSKÉ PLESO, SLOVENSKÁ REPUBLIKA, 4-6 MÁJ 2009

Úvod

Workshopu sa zúčastnilo viac ako 40 expertov a zástupcov rôznych subjektov a organizácií pôsobiacich v chránených územiach regiónu Vysokých Tatier ako aj expertov na pokalamitný manažment z rôznych inštitúcií SR a zahraničia. Cieľom workshopu bolo poskytnúť informácie o súčasnej situácii škôd na lesných pozemkoch a manažmente chránených území postihnutých veternou kalamitou z novembra 2004. Účastníci zhodnotili vývoj situácie za posledné štyri roky, prediskutovali možné riešenia do budúcnosti, vrátane ďalších opatrení proti napadnutiu smrečín podkôrnym hmyzom a ochrane proti požiarom v chránených územiach národného a medzinárodného významu. Na zasadnutí a pri diskusii pracovných skupín boli prerokované východiská stratégie pre manažment území postihnutých kalamitou vrátane spoločného prístupu všetkých zainteresovaných strán.

Súčasťou programu workshopu bola aj exkurzia účastníkov na územia zasiahnuté veternou kalamitou v TANAP-e, vrátane Tichej a Kôprovej doliny, Vyšných Hágov a Novej Polianky.

Zhodnotenie doterajších aktivít

Ako základné informácie pre závery a odporúčania workshopu boli vzaté do úvahy skúsenosti v lesnom hospodárstve na zasiahnutých chránených územiach za uplynulé roky.

Záslužná práca bola zrealizovaná všetkými zúčastnenými subjektmi v regióne na zmiernenie následkov veternej kalamity. To zahŕňovalo:

- Operatívny prístup v prvých hodinách a dňoch po veternej kalamite, kedy boli okamžite vytvorené koncepčné a strategické tímy
- Rýchle obnovenie dodávok potravín, energie, vody a liekov
- Významná obnova rekreačnej hodnoty regiónu urýchleným spracovaním kalamitného dreva v turisticky atraktívnych lokalitách v rámci jedného roka (chodníky, zjazdovky)
- Včasné odstránenie kalamitného dreva z území mimo najvyššieho stupňa ochrany
- Eliminácia rizika požiarov v oblasti intravilánov v rámci jedného roka od kalamity

V rámci koncepčných opatrení sa udialo nasledovné:

- Obhospodarovateľom lesa bola poskytnutá aktívna podpora vedeckou komunitou
- Bola vypracovaná koncepcia a manažment spracovania kalamity, obnovy a ochrany
- Extrémne riešenia, ako úplné spracovanie dreva, alebo jeho ponechanie na ploche boli zamietnuté hneď na začiatku
- Bol aplikovaný diferencovaný manažment z hľadiska rozsahu spracovania a ponechania kalamitného dreva v jednotlivých postihnutých územiach
- Hneď po lesnom požiari v roku 2005 začali byť budované malé vodné nádrže, umožňujúce zvládnuť požiarov v odľahlých oblastiach regiónu

Zároveň však vznikli niektoré konflikty a ťažkosti, ktoré sa nepodarilo úspešne prekonať a urobili sa niektoré administratívne a manažérske chyby. Účastníci workshopu uviedli nasledujúce:

- Nepodarilo sa včas po kalamite vypracovať zonáciu a základné pravidlá postupu pri spracovaní kalamity hlavne z dôvodu chýbajúcej všeobecnej dohody
- Rozhodnutia vydané Ministerstvom životného prostredia SR a Ministerstvom pôdohospodárstva SR neboli v súlade a chýbala všeobecná jednotná koncepcia manažmentu územia zasiahnutého veternou kalamitou
- Dichotómia v odborných názoroch na vývoj premnoženia podkôrneho hmyzu medzi zainteresovanými subjektmi zabránila vykonaniu potrebných manažérskych opatrení
- Nevyjasnené rozdelenie kompetencií medzi Štátnou ochranou prírody, vlastníkmi lesov, vládnyimi organizáciami a ich často protichodné názory na riešenia pokalamitnej situácie oslabili efektívnosť manažmentu
- V chránených oblastiach neexistovali plány krízového manažmentu a programy starostlivosti
- Nemohla sa spracovať kalamita na celom území, lebo nebola udelená požadovaná generálna výnimka
- Kalamitné drevo vo viacerých lokalitách nebolo spracované, na základe čoho následne vznikli premnoženia podkôrneho hmyzu
- Proces udelenia výnimiek trval veľmi dlho a neboli udelené v potrebnom rozsahu
- Hoci protipožiarne plány boli vypracované po kalamite, nespĺnili potreby praktického obhospodarovania lesov
- Technická a odborná pripravenosť požiarnych jednotiek na zásahy na lesnom pôdnom fonde, hlavne v odľahlých a ťažko dostupných územiach bola nízka. Zvýšené nebezpečenstvo lesných požiarov sa očakávalo od samého začiatku, preto bolo potrebné vybudovanie lesnej protipožiarnej infraštruktúry a včasných varovných systémov

- Bola podcenená úroveň rizika premnoženia podkôrneho hmyzu a lesných požiarov, hlavne z bezzásahových území obklopených lesmi vysokej hodnoty
- Legislatíva nebola pripravená na túto mimoriadnu situáciu (Zákon o lesoch, Zákon o ochrane prírody)
- Konflikty v názoroch rôznych skupín na ciele v manažmente a starostlivosti lesných pozemkov v chránených územiach, ktoré sú založené na ochrane lesných ekosystémov a biodiverzity
- Komplikovanosť a náročnosť vymáhateľnosti kompenzácií pre vlastníkov lesov. Súčasným riešením by mohol byť dlhodobý prenájom, zámena pozemkov alebo odkúpenie. Z dlhodobého hľadiska sa javí ako najpriateľnejšia zámena pozemkov a vytvorenie priestoru pre pružné riešenie “špecifických prípadov”
- Komunikácia a informovanie verejnosti vrátane médií bola nedostatočná a neprinesla pozitívne výsledky. Výsledkom bola verejná mienka budovaná na často neoverených a neúplných informáciách

Účastníci workshopu sa tiež uzniesli, že niektoré dôležité opatrenia neboli včas prijaté a implementované. Medzi nimi sú:

- Nebola vyriešená zonácia v chránených územiach a hierarchia obmedzení zásahov (chýbal krízový manažment)
- Napriek tomu, že podkôrny hmyz a riziko požiarov boli označené ako primárne zložky pokalamitného manažmentu, neurobili sa dostatočné opatrenia na ich riešenie v praxi
- Súčasné vedomosti o klimatických zmenách a ekológií podkôrneho hmyzu neboli plne zvážené. Zanedbali sa možnosti posunu distribučného rozsahu podkôrnika a zmeny počtu generácií populácií podkôrneho hmyzu
- Chýbali požiarne plány a lesný protipožiarne varovný systém
- Bola potrebná lepšia koordinovaná komunikácia zainteresovaných strán s verejnosťou

Na základe prezentácií odborného materiálu účastníkov workshopu, diskusií plenárnych zasadnutí a výsledkov práce pracovných skupín ako aj na základe zváženía odporúčaní z predošlej medzinárodnej konferencie, ktoré neboli úspešne uplatnené sa ako výsledok workshopu sformulovali nasledovné odporúčania:

Odporúčania

- a. Pre vládne inštitúcie** – Ministerstvo vnútra SR, Ministerstvo životného prostredia SR, Ministerstvo pôdohospodárstva SR
 - územia s najvyšším stupňom ochrany sú považované za bezzásahovú zónu, preto pri navrhovaní takýchto území je potrebné plne zvážiť riziká vyplývajúce z týchto rozhodnutí ako aj celkový ekologický, kultúrny a spoločenský význam prisudzovaný týmto územiám

- jednoznačne ujasniť ciele, nástroje a postupy manažmentu v územiach NATURA 2000
- vybudovať kapacity pripravenosti pre krízový manažment a navrhnúť postupy manažmentu prírodnej kalamity v chránených územiach s účasťou všetkých zainteresovaných subjektov a pri uplatnení ich spoločného prístupu
- odsúhlasiť zónačný systém pre všetky národné parky
- vytvoriť fond pre financovanie mimoriadnych situácií v chránených územiach zasiahnutých kalamitou
- hasenie požiarov by sa malo uplatňovať aj na územiach s najvyšším stupňom ochrany
- podniknúť potrebné prípravné opatrenia pre prevenciu lesných požiarov, ich kontrolu a hasenie
- dobudovať systém kontinuálneho monitoringu požiarneho nebezpečenstva a varovný systém prioritne pre chránené územia postihnuté veľkopološnými prírodnými katastrofami
- zosúladiť legislatívu (Zákon o ochrane prírody a Zákon o lesoch) s cieľom jasne definovať stratégiu manažmentu lesných pozemkov v chránených územiach zasiahnutých kalamitou
- aktualizovať súčasnú politiku týkajúcu sa kompenzácie vlastníkov nešťátnych lesov

b. Pre štátne a nešťátne lesy

- vypracovať ekonomické analýzy škôd v lesoch spôsobených biotickými a abiotickými činiteľmi

c. Pre štátnu ochranu prírody

- podieľať sa na zodpovednosti za rozhodnutia prijaté v chránených územiach zasiahnutých kalamitou

d. Pre medzinárodné spoločenstvo

- aktualizovať dostupné príručky a manuály odporúčaní pre postup pri manažmente následkov živelných pohrôm
- vytvoriť medzinárodné tréningové centrum pre krajiny EÚ s cieľom budovania kapacít pre manažment chránených území postihnutých prírodnými disturbančnými činiteľmi (podľa návrhu na báze štruktúry Národného lesníckeho centra vo Zvolene)

Táto správa bola odsúhlasená a prijatá dňa 6. mája 2009 na plenárnom zasadnutí účastníkov workshopu s názvom “**Strategické zámery manažmentu veternej kalamity v chránených územiach**“ na Štrbskom Plese v Slovenskej republike.

Účastníci workshopu odsúhlasili, aby sa tieto odporúčania predložili do pozornosti všetkým kľúčovým subjektom zainteresovaným na riešení situácie v kalamitou zasiahnutých územiach.